

ЁШЛАРДА БИЗНЕС ВА ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНИШИНИ ТАЪМИНЛАШГА ҚАРАТИЛГАН ҲУҚУҚИЙ ВА МОЛИЯВИЙ АСОСНИ ЯРАТИЛИШИ

Алимова Сабохат Газиевна

Тошкент тиббиёт академияси Ижтимоий фанлар кафедраси доценти,
иқтисод фанлари номзоди
saboxat.alimova@mail.ru

Аннотация

Бу мақолада мамлакатда тадбиркорлик субъектларига яратилган имконият ва шарт шароитларни таҳлили ва тадбиркорликни ривожлантиришда иқтисодий ислохотларнинг меъёрий-ҳуқуқий базасини такомиллаштириш орқали ишбилармонлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш бўйича кенг кўламли имтиёз ва преференциялар тизими яратилгани ҳақида гапириб ўтилган.

Калит сўзлар: тадбиркорлик, имтиёз ва преференциялар, Ёшлар дафтари, Давлат хизматлари, тадбиркорлар ҳуқуқлари, режадан ташқари текширувлар.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик мамлакатимиз иқтисодиётининг асосий бўғини ҳисобланиб, бугунги кунда мазкур соҳани жадаллик билан ривожлантириш, тадбиркорлар фаолиятини қўллаб-қувватлаш, уларнинг сафини янада кенгайтириш ва рағбатлантириш бўйича кенг кўламли ишлар амалга ошириляпти. Бугунги кунда ялпи ички маҳсулотнинг 57 фоизи, иқтисодиёт тармоқларида иш билан банд бўлган аҳолининг салкам 80 фоизи тадбиркорлик субъектлари ҳиссасига тўғри келмоқда. Мамлакатимизда хусусий мулк, кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантириш, бу йўлдаги тўсиқ ва ғовларни бартараф этиш мақсадида узоқни кўзлаб олиб борилаётган сиёсат самарасида бугунги кунда мазкур соҳа миллий иқтисодиётимизнинг чинакам таянчига айланди. Давлат органларининг хусусий тадбиркорлик субъектлари фаолиятига аралашувини чеклашга доир изчил чоралар кўрилиб, иқтисодий ислохотларнинг меъёрий-ҳуқуқий базасини такомиллаштириш орқали ишбилармонлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш бўйича кенг кўламли имтиёз ва преференциялар тизими яратилгани бу жараёнда муҳим аҳамият касб этмоқда. Таъкидлаш жоиз, республика бўйича 648 минг нафар ишсиз “Ёшлар дафтари”га киритилган. Йилнинг биринчи чорагида 283 минг ёшларнинг бандлиги таъминланган. Ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиш учун эса 36 минг қўшимча тўгараклар ташкил этилиб, унга 874 мингга яқин ёшлар жалб этилган. Сўнги уч ойда республика миқёсида 21 минг нафар ёшлар тадбиркорликка ўқитилган.

Тадбиркорликнинг мамлакатимиз бўйлаб янада кенг қулоқ ёйиши, унинг нафақат ички бозорда, балки дунё бозорларида ҳам рақобатбардош бўлган маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва энг муҳими, аҳоли бандлигини таъминлашнинг ҳал қилувчи омилига айланиши учун ҳали бир қатор қўшимча чора-тадбирларни амалга ошириш давр талабига айланмоқда. Шу мақсадда имзоланган фармонни Биринчи Президентимиз Ислон Каримов томонидан истиқлол йилларида тадбиркорлик соҳасини ислоҳ қилиш, уларнинг эркин фаолият юритишлари учун кенг имконият яратиш, манфаатларини давлат томонидан ҳимоя қилиш ва қўллаб-қувватлаш борасида амалга оширилган саъй-ҳаракатларнинг узвий давоми сифатида баҳолаш мумкин. Мазкур ҳужжат билан тасдиқланган Комплекс чора-тадбирлар дастурига кўра коррупцияга қарши курашишнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш, давлат ва бизнеснинг ўзаро ҳамкорлигидаги маъмурий тўсиқларни бартараф этиш, давлат ресурсларидан фойдаланишнинг очиқлиги ва шаффофлигини таъминлаш доирасида умумий эътироф этилган халқаро стандартлар асосида бир қатор қонунлар қабул қилинди. “Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармонда ҳам тадбиркорлар ҳуқуқларининг суд орқали ишончли ҳимоя қилинишини, шаффофлик ва холисликни таъминлаш мақсадида суд мажлисларига аудио ва видео қайд этиш механизмларини босқичма-босқич жорий этиш, шунингдек, қабул қилинган суд қарорлари веб-сайтларда жойлаштирилишини назарда тутувчи дастурни ишлаб чиқишга доир вазифалар белгилангани юқоридаги дастурий мақсадларимизни ҳаётга татбиқ этишга хизмат қилиши билан биз учун янада муҳимдир. Бундан ташқари, фармонда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича Бизнес Омбудсман институтини ташкил этиш; «электрон ҳукумат» тизимини жорий этиш доирасида давлат органлари фаолиятида замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жадал ривожлантириш, тадбиркорлик субъектларига фақат давлат хизматлари кўрсатиш бўйича ягона марказлар орқали “Давлат хизматлари” тамойили асосида кўрсатиладиган давлат хизматлари рўйхатини кенгайтириш каби вазифалар қўйилганлиги муҳим амамиятга эга дир. Яна бир янгиликлардан бири бу, 2022–2024 йилларда махсус ўқув курсларини тамомлаган ва сертификатни қўлга киритган ёшларга 540 млн сўмгача кредит берилади. Кредит фоиз ставкаси Марказий банкнинг асосий ставкасида, 3 йил имтиёзли давр билан 7 йил муддатга ажратилади. Бундан берилган имконият албатта ўз мевасини бермай қолмайди, сабаби аксарият ёшларни ўй ҳаёллари мустақил меҳнат олиб бориб уни натижасида ўзининг ва яқинларининг орзу истакларини рўйёбга чиқариш. Бунинг учун иқтисодий, молиявий ва ҳуқуқий кафолат яратилганлиги мисол бўла олади.

Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтириш, уларнинг фаолиятига давлат органларининг асосиз аралашувини олдини олиш, хусусий мулк дахлсизлигининг ҳуқуқий механизмларини янада мустаҳкамлаш, шунингдек, тадбиркорлик субъектлари ҳуқуқларининг устуворлиги принципини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакили институти таъсис этилди. Уларга қуйидаги вазифалар юклатилган: тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш, тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш соҳасида давлат сиёсатини шакллантириш ва амалга оширишда иштирок этиш; тадбиркорлик субъектларининг фаолияти текшириладиганда уларни ҳуқуқий қўллаб-қувватлаш; тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормалари ва талабларининг амалда рўёбга чиқариладиганлигини ўрганиш; қабул қилинган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг тадбиркорлик фаолияти амалга оширилишига таъсири самарадорлигини баҳолаш; давлат органлари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат қилувчи органлар, шунингдек, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилиши юзасидан назоратни амалга ошириш.

Алоҳида таъкидлаб ўтиш керак ки бу вакиллик институти барча ривожланган давлатлар ўртасида фақатгина Ўзбекистон Республикасида ягоналиги билан ажралиб туради, ҳеч қайси мамлакатда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи қатламлар учун бундай қонуний манфаатларни кафолатловчи назорат органи яратилмаган. Тадбиркорнинг ишига ҳалақит берадиган, баъзан фаолиятининг бутунлай тўхтаб қолишига олиб келадиган ҳолат – бу турли ўринли-ўринсиз текширишлардир. Тасаввур қилинг, ишлаб чиқариш фаолияти билан шуғулланаётган, ўнлаб одамлар ишлаётган корхонага назорат қилувчи органлари томонидан, арзимаган сабаблар билан корхона фаолиятини тўхтатиб қўйса, бунинг оқибатида етказилган зарарни тадбиркорга ҳеч ким қоплаб бера олмайди. Эндиликда тадбиркорлик субъектлари фаолиятини режадан ташқари текширишларнинг барча турлари бекор қилинади, бундан юридик шахснинг тугатилиши билан боғлиқ текширишлар, шунингдек, жисмоний ва юридик шахсларнинг қонун ҳужжатлари бузилиши ҳолатлари тўғрисидаги мурожаатлари асосида фақатгина Назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштирувчи Республика кенгашининг қарорига мувофиқ ўтказиладиган қисқа муддатли текширувлар мустасно. Шу боис, қабул қилинган "Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармон мамлакат иқтисодиётини барқарор ривожлантиришнинг асосий омили сифатида тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш йўлидаги маъмурий ғовлар ва сунъий тўсиқларни

бартаграф этиш юзасидан Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти томонидан белгиланган йўлнинг узвийлиги ва изчиллигини таъминлаш имконини беради. Тадбиркорликни ривожлантириш йўлидаги ушбу ҳуқуқий ҳужжат, иқтисодиётимизни либераллаштириш ва бозор муносабатларини янада чуқурлаштириш орқали ҳалқимиз фаровонлигини таъминлаш ва ушбу соҳадаги қонунчиликни такомиллаштириш ва қонун ижроси устидан самарали назорат ўрнатишда парламентимизнинг ваколати ва масъулиятини оширади.

Фойдаланилган интернет маълумотлар

1. <https://www.minjust.uz/uz/about/meetings/7689/>
2. <https://uzlidep.uz/uz/news-of-party/8838>
3. <https://www.gazeta.uz/uz/2021/12/22/credit/>
4. Rasulova, A. (2022). THE STUDING BARRIER CONNECTION IN THE WORLD LINGUISTICS. *Thematics Journal of Education*, 7(2).
5. Rasulova, A., & Karimov, U. (2022). Socio-Pedagogical aspects of the formation of reading culture and skills. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 11(4), 114-118.
6. Rasulova A. The grammar level attendance. *INTERNATIONAL CONFERENCE: ACTUAL PROBLEMS AND SOLUTIONS OF MODERN PHILOLOGY*. Published by Research Support Center. 2020 205-210
7. Хидиров, Х. Н. (2019). Philosophical Analysis of the Role of the Media in Shaping Civic Culture in Uzbekistan. *Молодой ученый*, (15), 322-324.
8. Хидиров, Х. Н. (2018). Social justice and the process of education, and their mutual influence in the philosophical views of Abu Nasr al-Farabi. *Молодой ученый*, (14), 262-263.
9. Хидиров, Х. Н. (2017). Moral personality education in the philosophy of existentialism of Karl Jaspers. *Молодой учёный*, 30, 95.
10. Varoyevna, N. U. (2022). METHODS OF DEVELOPMENT OF SPEECH COMPETENCES OF STUDENTS OF THE 8TH GRADE THROUGH TEXT TYPES. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(5), 1242-1425.
11. Varoyevna, N. U. (2022, May). THE USE OF MODERN METHODS IN THE DEVELOPMENT OF SPEECH COMPETENCES IN THE 8TH GRADE SYUENTS. In *Conference Zone* (pp. 278-279).